

Archeologie

Het plangebied is onderdeel van 'de Groote Waard', eeuwenlang het achterland van de stad Dordrecht. Door de St. Elizabethsvloeden 1421-1424 zijn grote delen van dit gebied economisch onbruikbaar geworden en is dat veranderd in een zoetwatergetijdengebied met slikken en gorzen. Pas in de 17e eeuw is stapsgewijs weer begonnen met het inpolderen en in cultuur brengen van wat uiteindelijk het huidige Eiland van Dordrecht is geworden.

Lang is aangenomen dat bij de overstromingen van 1421-1424 de bestaande inrichting en bewoning, zoals onder andere de vele dorpen in de Grote Waard, in archeologische zin verloren zijn gegaan. Het is in de laatste jaren duidelijk geworden dat de verwoesting minder ernstig was dan werd aangenomen en dat de vele bij naam bekende dorpen met landerijen en akkers eerder 'verdronken' en verlaten zijn.

Na 1424 is de Grote Waard niet direct opnieuw ingepolderd en kreeg de rivier de Merwede vrij spel. Tot in de 17^e eeuw heeft de rivier een variërend dik pakket zand en klei afgezet op het verdronken laatmiddeleeuwse cultuurlandschap. Door dat pakket – het zogenoemde Merwedek – is het landschap van vóór 1421-1424 afgedekt, beschermd en grotendeels goed bewaard gebleven. Maar daardoor is het nu ook onbekend waar belangrijke archeologische waarden zoals bijvoorbeeld de verdronken dorpen zich bevinden.

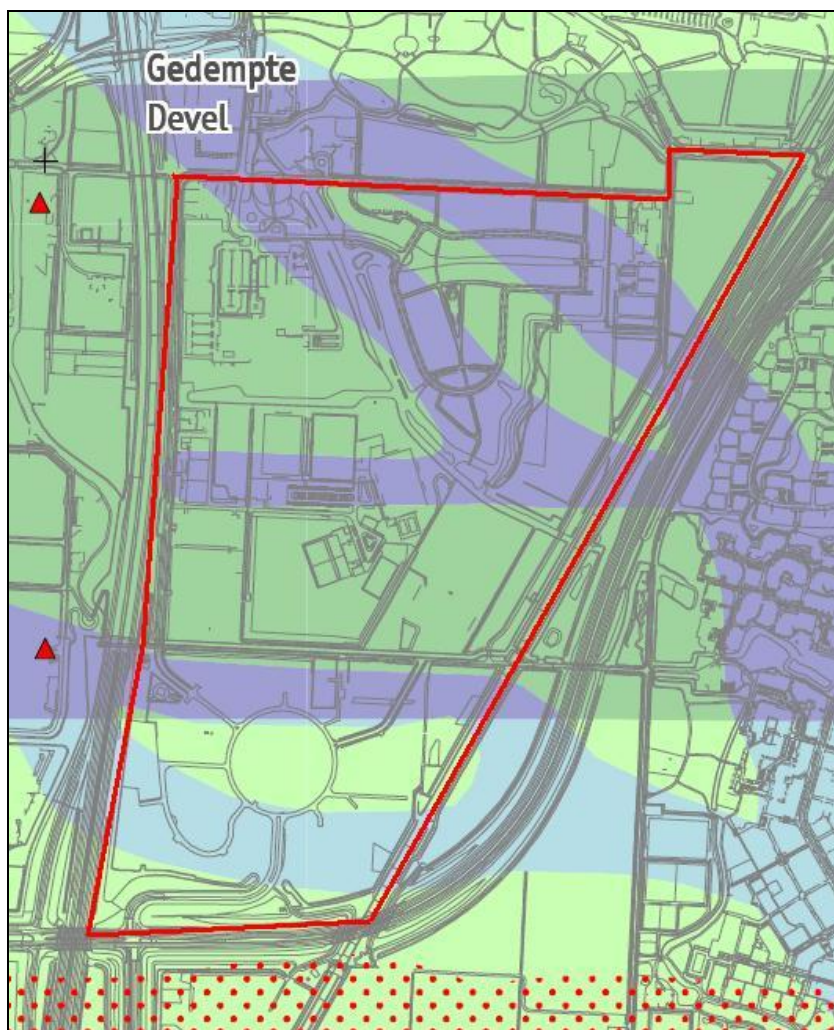
Archeologisch onderzoek naar de resten van het verdronken en bedekte laatmiddeleeuwse landschap sluit aan bij twee nationale en provinciale onderzoeksthema's "de Middeleeuwse ontginning en bewoning van de veengebieden" en "het omgaan met water in het verleden". Vanwege het feit dat niet bekend is waar zich archeologisch interessante gebieden of objecten zich exact bevinden, dient bij alle ingrepen in de bodem van het plangebied zorg te worden besteed aan de potentieel aanwezige archeologische resten. Voor aanvang van grondwerkzaamheden dient dan ook onderzocht te worden of en waar zich archeologische sporen in het gebied aanwezig zijn en wat hun kwaliteit en waarde is.

Als er archeologische behoudenswaardige vindplaatsen aanwezig zijn, dient de initiatiefnemer zorg te dragen voor behoud door planaanpassing of door opgraven. Behoud *in situ* verdient daarbij de voorkeur. Bij vaststellen van archeologische waarden en het omgaan met behoudenswaardige waarden dient gewerkt te worden volgens een door de Gemeente Dordrecht op te stellen Programma van Eisen (PvE).

Archeologische verwachting

Volgens de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Dordrecht geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting. Het plangebied bestaat voornamelijk uit komkleigebieden tussen oudere over het algemeen diepliggende stroomgordels. Eén van de stroomgordels is de Gedempte Devel, waarover nog weinig bekend is. In de komkleigebieden worden sporen verwacht van met name laatmiddeleeuwse ontginningen, sloten, weteringen en akkers- en weidegebieden. Ook oudere sporen kunnen aanwezig zijn.

Gezien deze verwachting is archeologisch vooronderzoek verplicht. Er mag alleen worden gebouwd als uit onderzoek blijkt dat geen beschermingswaardige archeologische waarden aanwezig zijn of deze in voldoende mate zijn zeker gesteld. Deze regeling is niet nodig bij gelijke vervanging van bestaande bouwwerken en bij nieuwe bouwwerken die kleiner zijn dan 250 m² of waarvan de fundering niet dieper ligt dan 100 cm beneden maaiveld.

Plangebied Amstelwijck op de archeologische verwachtingskaart (2009) met in paars/blauw de loop van enkele oude stroomgordels, waaronder de Gedempte Devel. In groen de komkleigebieden tussen de rivieren.

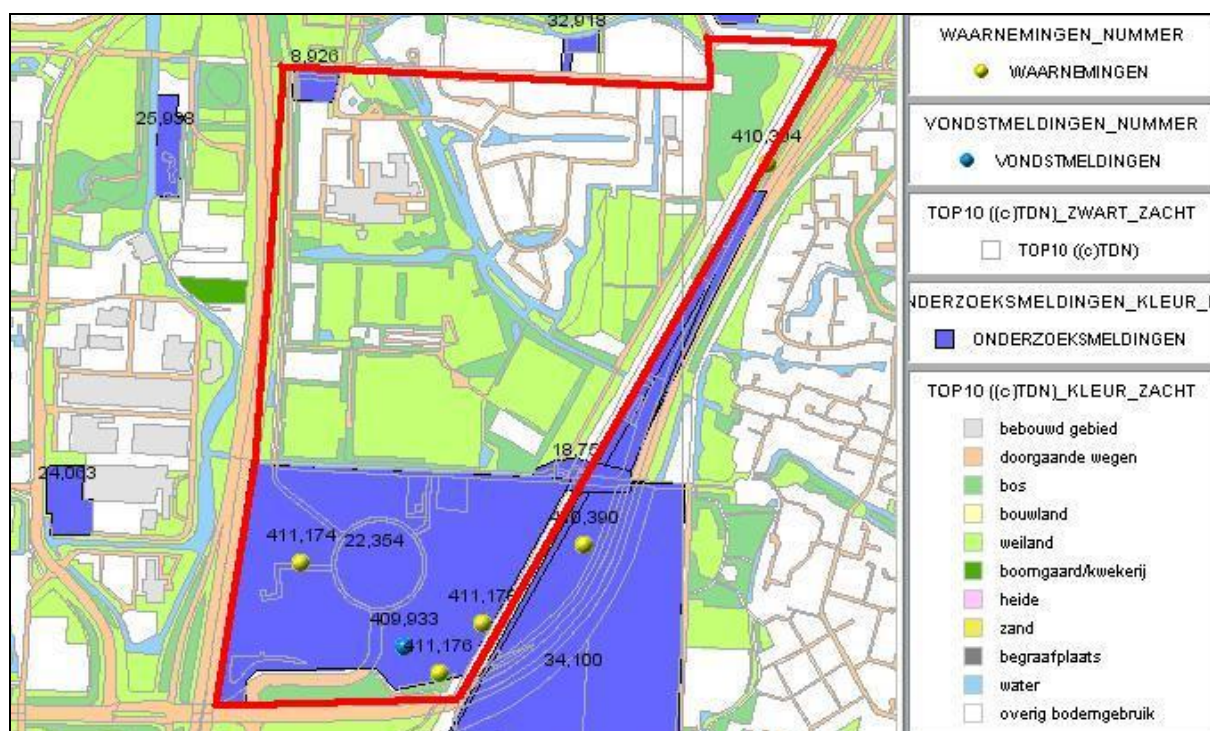
Resultaten archeologisch onderzoek

Binnen het plangebied zijn op drie 3 locaties archeologische booronderzoeken uitgevoerd:

- plangebied Moskee Laan van London (in 2004, nr. 8926 op bovenstaande kaart)
- fietstunnel Kilweg (in 2007, nr. 1875 op bovenstaande kaart)
- Business Resort Amstelwijck (2007-2008, nr. 22354 op bovenstaande kaart)

Binnen deze drie onderzochte gebieden geldt op basis van de resultaten een verruiming van de vrijstelling voor bodemingrepen en wel tot een diepte van maximaal 250cm beneden maaiveld.

Direct ten oosten van het plangebied is een booronderzoek uitgevoerd in het plangebied Smitsweg-Wilgenwende (2006-2007). In de noordelijke punt van dit gebied zijn archeologische waarden aangetroffen op een diepte van 165 cm beneden maaiveld. De vrijstelling voor bodemingrepen tot maximaal 100 cm beneden maaiveld wordt daarom voor het nog niet onderzochte deel van het plangebied gehandhaafd. Bij diepere bodemingrepen is archeologisch vooronderzoek verplicht.

Plangebied Amstelwijk op de topografische kaart in ARCHIS, in blauw de gebieden waar archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden.

Cultuurhistorie

Het plangebied Amstelwijk ligt midden in de polder Wieldrecht. Deze polder kwam in 1659 tot stand, ten zuiden en westen van de Zuidpolder. De Zuidendijk is de noordgrens van de polder, de Wieldrechtse Zeedijk de zuid- en westgrens. Een klein deel van de Zuidendijk is grens van het huidige plangebied.

De polder Wieldrecht werd en wordt door verschillende wegen ontsloten. Binnen het plangebied zijn dat de oostwestlopende Kilweg en de Reeweg Zuid en de noord-zuidlopende Dwarsweg of Smitsweg.

Plangebied Amstelwijck op een kaart van de Polder Wieldrecht uit 1660 (M. van Nispen 1703)

Deze polderwegen worden doorsneden door de spoorlijn, de Rondweg N3 en de snelweg A16, waardoor zij hun oorspronkelijke functie voor een groot deel hebben verloren. Van zuidoost naar noordwest stroomt nog altijd de Oostkil door het noorddeel van het plangebied. Op de oostrand van het plangebied heeft voor een deel de grote buitenplaats Groenhove gelegen. De bijbehorende gronden reikten van Kilweg tot Zeedijk. Deze grote buitenplaats werd al rond 1660 gebouwd rond en is na 1782 gesloopt. Het rechthoekige slotenpatroon van de uitgebreide siertuin met bijbehoren is nog deels in het landschap aanwezig en herkenbaar. De heul naar Groenhove is ook nog aanwezig en laat het jaartal 1782 zien. De buitenplaats wordt doorkruist door de spoorlijn en de Rondweg. In 2009 wordt de locatie van het hoofgebouw van Groenhove, gelegen tussen spoor en snelweg, archeologisch onderzocht.

Bij de buitenplaats Groenhove hoorden twee boerderijen: hoeve Overkerk en hoeve Molezigt. Hoeve Overkerk lag direct ten westen van de siertuinen van Groenhove,. De boerderij is waarschijnlijk rond 1750 gebouwd en vervolgens in 1810 afgebrand, herbouwd, in 1904 weer afgebrand, in 1905 nieuw gebouwd en uiteindelijk in 2002 afgebroken. Het perceel Kilweg 6 heeft nu weer een bedrijfsbestemming en is opvallend rijk aan bomen en begroeiing. Hoeve Molezigt lag veel zuidelijker en is tussen 1660 en 1680 gebouwd aan de Koekebakkerskil. Het had zicht op de watermolen van Wieldrecht. Het heeft plaats moeten maken voor de huidige kruising Rondweg en A16.

In de hoek Smitsweg-Reeweg Zuid ligt de boerderij Smitzigt (nr. 101). Al vóór 1801 stond hier een boerderij, maar in dat jaar werd ze nieuw gebouwd. De boerderij had zicht op de hoeve annex smederij aan de Zuidendijk. De boerderij is sinds 1970 woonhuis.

Jacqueline Hoevenberg, 7-4-2009